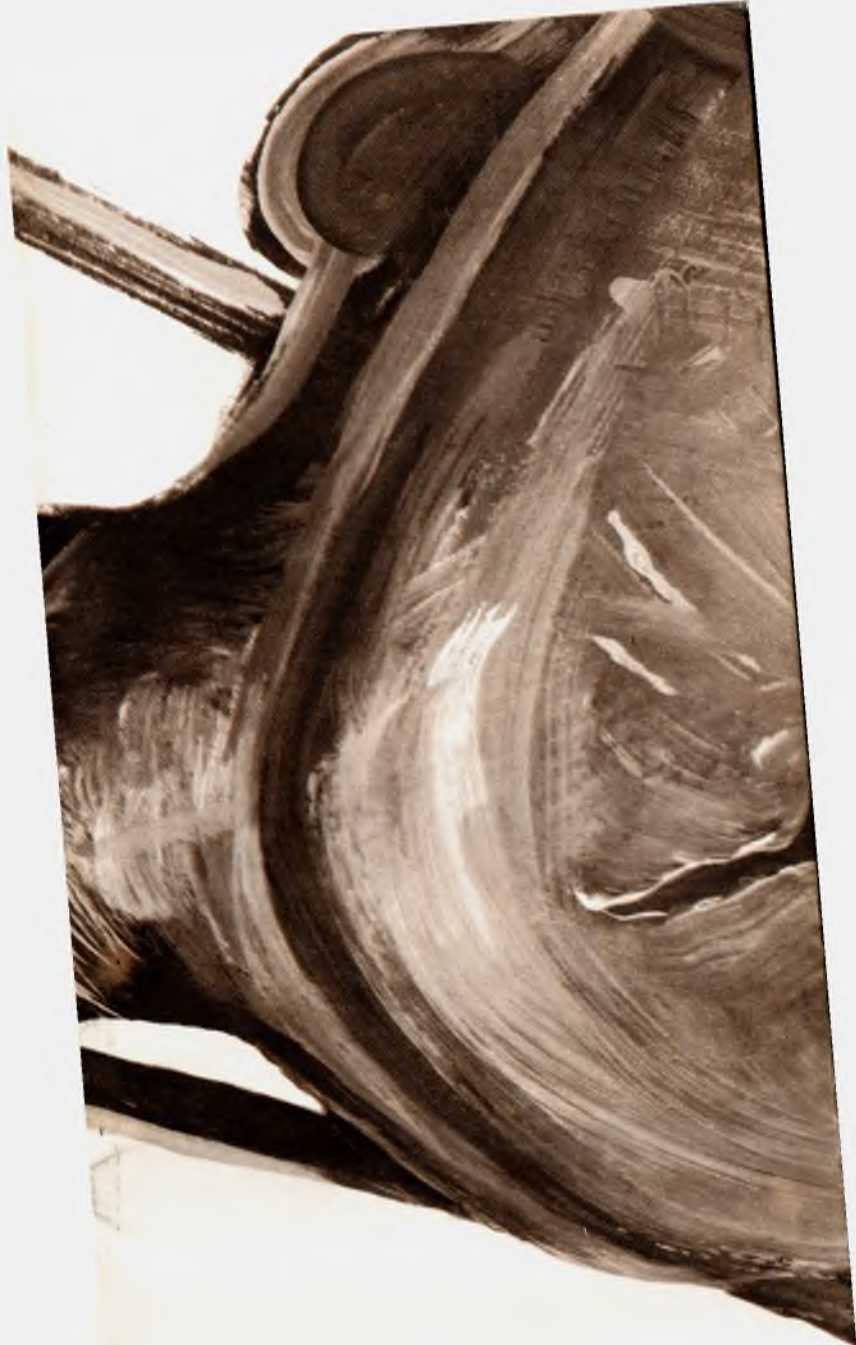
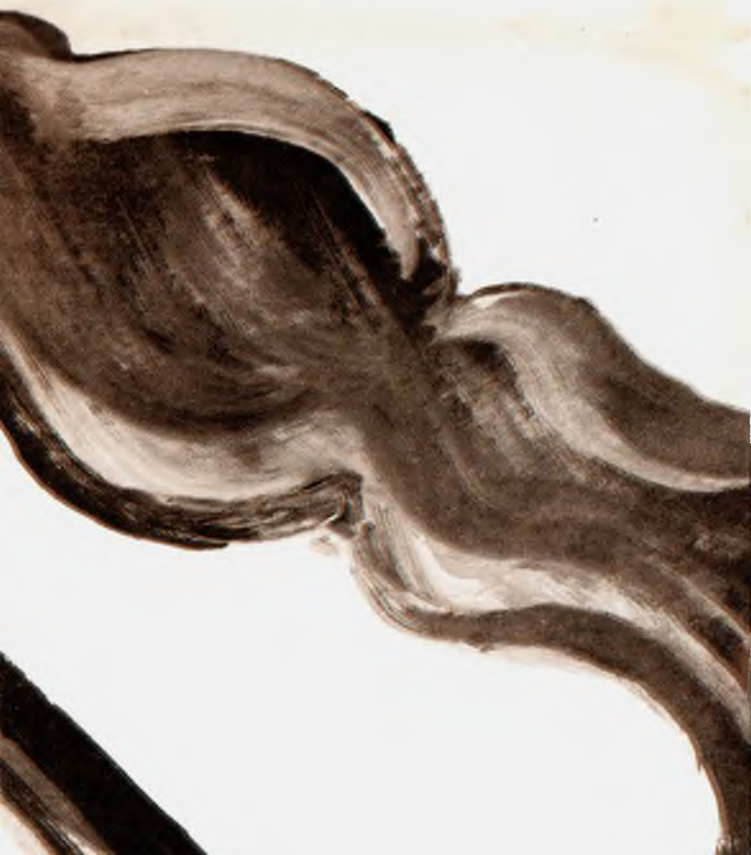




m. gorkij  
MĚŠŤÁCI









**STÁTNÍ DIVADLO V OSTRAVĚ,**  
nositel Řádu práce  
**ČINOHRA PETRA BEZRUCE,**  
nositel vyznamenání Za zásluhy o výstavbu

**MAXIM GORKIJ**

# M Ě Š Ť Á C I

**Překlad: Jarmila Frömková**  
**Režie: Josef Janík**  
**Výprava: Marta Roszkopfová**  
**Dramaturg: Vojtěch Kabeláč**  
**Hudba: Jan Tomšíček**

H r a j í :

Bessemenov . . . . .	Bohuslav Čvančara
Akulina . . . . .	Blanka Meierová
Petr . . . . .	Vítězslav Kryške
Taťána . . . . .	Marie Logojdová
Nil . . . . .	Pavel Skřípal
Perčichin . . . . .	Milan Sova
Polja . . . . .	Lenka Kucharská
Jelena . . . . .	Danuše Ondráčková
Těťev . . . . .	Miloslav Čížek
Šiškin . . . . .	Ladislav Brückner
Cvětájevová . . . . .	Jana Postlerová
Stěpanida . . . . .	Alena Tománková
Ženská z ulice . . . . .	Marie Viková
Doktor . . . . .	Petr Pelzer
Šedivý stařík . . . . .	Jaroslav Fukala
Mladíček, natěrač . . . . .	Vladimír Čížek j. h.

**Představení řídí: Marta Bielecká**

**Text sleduje: Jiřina Čížková**

**PREMIÉRA 7. LISTOPADU 1980**

Vedoucí technického provozu: ing. Ivan Bílek

Jevištní mistr: Josef Drda

Mistr osvětlení: Jaroslav Řezáč

Vedoucí elektroakustiky: Bohuslav Fischer

Vedoucí rekvizitárny: Eva Wiesnerová

Vedoucí garderobiér: Zdeněk Slíva

Vedoucí dekoračních dílen: Přemysl Kirschner

Vedoucí kostýmní výroby: Bohuslava Čiháková

Program Státního divadla v Ostravě — činohra Petra Bezruče, redakce Vojtěch Kabeláč, grafická úprava Marta Roszkopfová, foto Josef Hradil, typografická spolupráce Antonín Mosler. Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 21, Ostrava 1, Novinářská 7. Všechna práva k provozování tohoto díla zastupuje DILIA Praha. Cena 2,- Kčs

## MAXIM GORKIJ NA SCĚNĚ PETRA BEZRUČE

V obecném povědomí je jméno Maxima Gorkého spojeno s pojmem klasik, jehož tvorba spojuje mohutným obloukem pokrokovou literaturu ruskou s literaturou sovětskou. Maxim Gorkij patří nesporně mezi největší osobnosti první poloviny našeho století na úrovni G. B. Shawa a R. Rollanda. Charakteristickým rysem všech jmenovaných je úzké spojení umělecké tvorby s aktivním občanským a politickým postojem.

Zastavíme-li se na chvíli u životních osudů Maxima Gorkého, činíme tak především proto, abychom postihli společenské kořeny jeho tvorby a myšlení. Narodil se 28. 3. 1868 v Nižním Novgorodě v rodině truhláře. V osmi letech osiřel, a tím byla také ukončena jeho školní docházka, která se omezila na dobu několika měsíců. A tak již v dětských letech začíná Gorkého tvrdý souboj se životem, který mu nedal nic zadarmo. V roce 1891 nastoupil svou bohatou cestu po Rusi, Povolží, Donu, Ukrajinou, cestu tak plodnou pro literární tvorbu a životní moudrost, cestu, v níž vystřídal celou galerii nejruznějších povolání — učedník v obchodě s obuví, umyvač nádobí na parníku, pekařský dělník, přístavní nakladač, tesař, obchodník s ovocem, noční hlídač, dělník nádražní dílny, politický vězeň, úředník v kanceláři a spisovatel.

Do literatury vstupuje o rok později povídkou Makar Čudra, v nedávné době zfilmovanou pod názvem Cikáni jdou do nebe. Gorkého literární věhlas v krátké době přerůstá hranice. Jedinečnými životními zkušenostmi podložená umělecká tvorba zaznívá velice vášnivě, pozoruhodně a nově. Jeho dílo je překládáno do mnoha světových jazyků a vychází v mnohatisícových nákladech. Nevidaná obliba Gorkého tvorby vrcholí po roce 1902, po vydání Měšťáků a Na dně.

V roce 1902 byl navržen za člena Akademie nauk, car však zadržel jmenování pro podezření z účasti na revolučním hnutí. Na protest proti tomuto zamítnutí se vzdali členství v Akademii — Čechov a Korolenko. Gorkij mocně zasáhl do politického života a do revolučního hnutí po Krvavé neděli v roce 1905, kdy se účastnil spisovatelské delegace, která žádala, aby se nepřipustilo další prolévání krve. Členové delegace však byli uvězněni. U Gorkého našla policie koncept provolání, vyzývajícího veřejnost k protestu proti událostem 9. ledna a ke svržení cara. Gorkij byl uvězněn v Petropavlovské pevnosti, ale po několika týdnech na nátlak celého kulturního světa osvobozen. V roce 1906 dobrovolně emigroval za hranice, ale ani zde neslevil ze své útočnosti. I zde projevuje revoluční aktivitu a publicistickou vervu.

Propojení Gorkého - spisovatele s Gorkým - revolucionářem je charakteristické pro celý jeho další život. Nebyl to vývoj jednoznačný, byl provázen často strastiplným hledáním správné cesty. Výsledkem však bylo hrdé a zcela správné označení — Gorkij — první klasik socialistické literatury.

Od prvních povídek až po závěrečná mohutná románová díla bojoval Gorkij proti lidskému ponížení, proti všemu, co ničilo krásu života, lidské štěstí. Jeho mohutné zvolání „člověk, to zní hrdě“, je myšlenkovým svorníkem celé jeho tvorby. Marně bychom hledali ve světové literatuře druhého autora, který by s takovou rozhodností dovedl strhnout všechny lidské ideály s nebeských výšin a posadit je pevně na zem. A stejnou marností by se vyznačovalo naše hledání, které by si dalo za úkol — nalézt druhého umělce, který s takovou vehemencí vyhazoval ze země lidskou bídu a ponížení. V tomto smyslu je Gorkij autorem stále mladým, vždyť všechny nastupující generace strhávají falešnou morálku, bojují za svůj pocit štěstí. Proto také právem patří premiéra Měšťáků na scénu, která vede dialog především s mladým divákem.







# Řekli o Gorkém

L. FEUCHTWANGER

Čteš Gorkého a vyvstává před tebou Rusko, ne jednotlivci, ale veliké množství ruských lidí. Každý má svou vlastní tvář, ale všichni dohromady dávají tvář masy. Neznám ani jediného spisovatele, který by dovedl tak, aniž by se stal abstraktním, zobrazit lid.

J. HONZL

Gorkij je veliký, celým světem se ozývající hlas víry v život, víry v člověka, víry v práci — Gorkij je velkým kazatelem radosti v dobách útlaku, v zoufalství a v těžkých zápasech. V jeho Měšťácích se musí zdvihat z těžké atmosféry hry jeho výzva k činu a k radosti, a tato výzva musí být tónem určujícím a výsledným.



K. ČAPEK K ÚMRTÍ GORKÉHO

Příklad celého muže

Tož zase je méně o jednoho z těch, které lze nazvat v nejplnějším smyslu slova muži dvacátého století. Je mnoho spisovatelů, kteří jsou vyššími, jemnějšími, nebo polyfoničtějšími básníky, než byl velký ruský bosák; ale málo je těch, kteří jsou tak reprezentativní pro svou dobu a svůj národ, jako byl on. Gorkij není pro nás jen literatura, je to také zejména skutečný život a skutečný lidský osud, veliký až po to slavné vyvrcholení: osud nadaného vydědence a tuláka, který okusil vši bídy až po tu proletářskou nemoc: tedy muže, požehnaného velikou a hořkou zkušeností a nadto zuřivou silou vyslovit ji po pravdě a po uraženém lidském svědomí.

A pak další cesta spisovatele — až po něco, co u muže tak svobodného a silného se rovná přímo hrdinné apoteóze: až po tu plnou službu svému národu a své zemi, jež vyplnila poslední léta činnosti Maxima Gorkého. Literatury zacházejí a duchovní směry pomíjejí, ale Maxim Gorkij bude pro nás i pro budoucí zdrojem otřásajících lidských zkušeností a nadto živým příkladem celého muže: to jest spisovatel, který neváhal a nepřestal být služebníkem a spolubojovníkem své těžké doby.

Umělec je střediskem citlivosti své země, své třídy, jeho uchem, okem i srdcem. Umělec je hlasem své epochy. Musí vědět co možno nejvíce. A čím lépe bude znát minulost, tím pochopitelnější mu bude dnešní doba, tím silněji, hlouběji pocítí univerzální revolučnost naší doby a šíří jejích úkolů.

A je-li už třeba hovořit o svatém — pak svatá je pouze nespokojenost člověka se sebou samým a jeho touha a snaha být lepším, než je; svatá je jeho nenávisť ke všemu živočinnému harampádí, jež on sám vytvořil; svatá je jeho touha zničit na zemi závist, zlišťnost, zločinnost, nemoci, války a všechno nepřátelství mezi lidmi; svatá je jeho práce.

Ruské umění bylo především umění srdce. V něm neuhasitelně hořela romantická láska k člověku... Srdce národa je hluboké jako moře a my víme, že může rodit, rozbouřeno do dna. Ale ohlížíme-li se do minulosti, musíme a máme svaté právo věřit i ve tvůrčí síly rozumu a vůle národa!

Literatura je srdce světa, okřídlené všemi jeho radostmi i vším jeho hořem, sny a nadějemi lidí, jejich zoufalstvím i jejich hněvem, dojetím člověka nad krásou přírody, strachem před jejími tajemstvími; toto srdce neúnavně a nesmrtelně tluče žízni po sebepoznání, jako by v něm všechna moudrost a síly přírody, jež stvořily v podobě člověka nejvyšší výraz své složitosti a moudrosti, toužily a snažily se ujasnit si podstatu a cíl svého bytí.

Lidské omyly nejsou tak charakteristické pro umění slova a výrazu; daleko charakterističtější pro ně je touha vyzdvihnout člověka nad vnější podmínky života, vyrvat ho z okovů ponižující skutečnosti, ukázat ho jemu samému ne jako otroka, ale vládce faktů, jako svobodného tvůrce života; a v tomto smyslu literatura je i byla vždy revoluční.

Lid není toliko síla vytvářející všechny materiální poklady, je jediný a nevysychající pramen pokladů duchovních, filozof a básník, první co do pořadí časového, první krásou a geniálností tvorby, který vytvořil všechny veliké básně, všechny tragédie země a největší z nich — dějiny světové kultury.

Poděkujme moudré přírodě: není osobní nesmrtelností a všichni nevyhnutelně zmizíme, abychom udělali na zemi místo lidem silnějším, krásnějším, česťnějším, než jsme my, ličem, kteří vytvoří krásný, jasný život a možná, že zázračnou silou sjednocených vůlí přemohou smrt.

